

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**Другої міжнародної науково-практичної
онлайн-конференції:
«Актуальні проблеми психології, бізнесу
та управління в умовах сучасних вимог»**

*7-8 грудня 2023 року
Україна, Латвія, Бразилія, США, Ірландія,
Італія, Німеччина*

2023

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Бабіна О.В. – кандидат економічних наук, президент Приватного вищого навчального закладу «Інститут психології і підприємництва», в.о. завідувача кафедри менеджменту та онтопсихології;

Зайцева І.Ю. – доктор економічних наук, професор, дійсний член (академік) Академії економічних наук України, в.о. ректора Приватного вищого навчального закладу «Інститут психології і підприємництва»;

Круглов К.О. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри менеджменту та онтопсихології;

Виноградова В.Є. – доктор психологічних наук, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін;

Тарасюк Л.С. – доктор філософських наук, в.о. завідувача кафедри соціально-гуманітарних дисциплін;

Хоменко І.Б. – кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту та онтопсихології;

Іоффе М.В. – доцент кафедри менеджменту та онтопсихології;

Шкурко Я.І. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри менеджменту та онтопсихології;

Селезньова Р.В. – кандидат технічних наук, доцент кафедри менеджменту та онтопсихології;

Пасик-Косарева Н.О. – викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін;

Майборода М.М. - кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту та онтопсихології;

Фурман М.І. – менеджер по роботі з персоналом.

Штих Г.В. – викладач кафедри менеджменту та онтопсихології.

СЕКЦІЯ VIII
ПСИХОЛОГІЯ ВПЛИВУ ТА МАНІПУЛЯЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ
УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМИ СУБ'ЄКТАМИ

УДК 330.8

ЕКОНОМІЧНЕ МИСЛЕННЯ ЯК ФУНДАЦІЯ УСПІШНОГО
ІСНУВАННЯ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Каменева Наталія Миколаївна, к.е.н.,
доцент, Український державний
університет залізничного транспорту,
м. Харків, Україна

Калабухін Юрій Євгенович, д.т.н.,
професор, Український державний
університет залізничного транспорту
м. Харків, Україна.

kamenevann343@gmail.com
kalabuxin-fet@ukr.net

Німецький учений Фрідріх Фостер у післявоєнній Німеччині вважав: «Для того щоб впоратись із нашими сьгоднішніми економічними, екологічними та соціальними проблемами, нам необхідно змінити спосіб мислення і в зв'язку з цим – змінити свої підходи до навчання». Це повною мірою може бути віднесено до сучасної України. На жаль, економічне мислення в системі економічної освіти, поки ще є досить «слабкою ланкою», не кажучи про освіту не економічну.

Економічне мислення – не просто багаж економічних знань, а здатність їх засвоїти, використати в практичному житті, інакше кажу чи, це – формування моделі економічної поведінки.

Як відомо, ринкова економіка потребує людей з новим способом економічного мислення. За ринкових відносин людина починає усвідомлювати

не тільки цінність свободи, а й відповідальність, що з її вибором пов'язана. Приймаючи рішення зайнятися бізнесом чи працювати за наймом, людина обирає свою долю й долю своїх дітей.

Якщо дивитись на економічне мислення як на мету економічної освіти, то слід зазначити, що система освіти включає в себе набір знань і навичок, досвід творчого мислення та соціально-економічного спілкування. На основі розвитку економічно розвинутої особистості, як і розвинутої особистості взагалі, виявляється її здатність до саморозвитку, самоосвіти, уміння отримувати нові знання й використовувати їх у соціально-економічних умовах, що постійно змінюються.

Сучасне економічне мислення – це не тільки усвідомлення основоположних принципів та законів виробництва, розподілу, обігу і споживання. Передусім це – перевтілення економічної бази знань у систему навичок та методів господарювання суб'єкта економічних відносин, яким кожен з нас рано чи пізно стане. Кваліфікована економічна освіта та грамотність стала характерною внутрішньою рисою тих людей, які вже мають великі життєві здобутки.

Кожні історичні стадії розвитку суспільства мають свої особливості економічного мислення. Тому викладання економічних дисциплін потребує всебічного врахування історичного характеру економічного мислення.

Вивчення економічного мислення і економічної поведінки – цікаве і складне. Так, Ф. Сандерс наводить шість принципів Портативного посібника з економічного мислення.

Принципи Сандлера.

1. Будь-який вибір чогось коштує.
2. Люди економлять.
3. Люди діють відповідно до мотивації.
4. Добровільна торгівля вигідна і для покупців, і для продавців.

5. Обмін має прямі і непрямі ефекти.

6. Економічні системи впливають на індивідуальний вибір і стимули.

Питання економічного мислення як невід'ємного елемента освіти і виховання мають місце в поглядах Г.С. Сковороди, І.Я. Франка, М.Г. Чернишевського та багатьох педагогів і економістів XVIII ст.

Н.Грегорі Менкью в своїй книзі «Принципи економікс» надає наступні десять принципів економічної теорії.

Як люди приймають рішення.

Принцип 1. Людина вибирає.

Принцип 2. Вартість чогось – це вартість того, від чого доведеться відмовитись, щоб отримати бажане.

Принцип 3. Раціональні люди мислять у маржинальних термінах змін.

Принцип 4. Люди реагують стимули.

Принцип 5. Торгівля на благо кожного.

Принцип 6. Зазвичай ринок – чудовий спосіб організації економічної діяльності.

Принцип 7. Іноді уряд може мати позитивний вплив на функціонування ринку

Принцип 8. Рівень життя населення визначається спроможністю держави виробляти товари та послуги

Принцип 9. Ціни зростають тоді, коли уряд друкує надто багато грошей

Принцип 10. У короткостроковій перспективі суспільство має зробити вибір між інфляцією та безробіттям.

Фахівці сформулювали такі принципи економічного мислення: люди вибирають правильні причини свого вибору.

Це найважливіший принцип економічного мислення. Люди завжди стоять перед вибором, і коли вони вибирають, то шукають найголовніші переваги в

комбінації «витрати й прибутковість». Така поведінка є особистою вигодою, а не егоїзмом.

У Нобелівській промові Гаррі Беккер так аргументував цей тип поведінки: «На відміну від марксистського аналізу економічний підхід, я вважаю, не допускає, що індивіди мотивуються тільки самолюбством чи матеріальною вигодою. Це – метод аналізу, а не припущення про часткові мотиви. Цей аналіз показує, що індивіди максимізують достаток так, як вони того хочуть, чи вони є егоїстичними, альтруїстичними, лояльними, злими чи мазохістами, їхня поведінка «спрямована в майбутнє», а також має бути стабільною тривалий час».

В економіці як теорії насправді йдеться про стимули. Економічна теорія ґрунтується на ідеї, що зміни в стимулах діють на поведінку, яка стає передбачуваною. Стимули – це дещо більше, ніж зміни у витратах і прибутковості, які по черзі впливають на вибір. Пропонування й попит, контроль за рівнем цін, прибуток і ділова поведінка – усе це певною мірою є стимулами.

За Стівеном Лендсборгом: «Більша частина економіки може бути викладена у чотирьох словах: «люди реагують на стимул». Все інше – коментарі. «Люди реагують на стимули» – звучить досить невинно, і чи не кожен визнає цю дійсність як основний принцип».

Економічні системи впливають на вибір і стимули.

Люди отримують прибуток від вільної торгівлі.

Люди торгують, а не країни.

Добрий економіст включає в себе аналіз вторинних результатів. Фредерік Бастіа, економіст XIX ст., казав, що «різниця між добрим і поганим економістом у тому, що поганий економіст вирішує проблему відразу, звертаючи увагу тільки на візуальний ефект, тоді як добрий економіст до того ж

розуміє вторинні результати, результати, які непрямо мають відношення до початкової дії і чий сильний вплив видно чи відчувається тільки з часом».

У цьому відношенні економічна система схожа на екологічну. Одна дія приводить до великої кількості невимушених результатів. Мудра тактика враховує первинні та вторинні результати.

Ряд авторів розглядають економічне мислення як форму прояву економічної свідомості, певний «емпіричний пласт (прошарок) економічного мислення або побутової свідомості».

Економічне мислення – це продукт історичного розвитку суспільства. Воно не тільки відтворює у свідомості людини її буття та умови господарського життя людей, воно опосередковано суспільним становищем людини, її досвідом, традиціями, звичками тощо.

Приватний вищий навчальний заклад
**ІНСТИТУТ ПСИХОЛОГІЇ І
ПІДПРИЄМНИЦТВА**

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**Другої міжнародної науково-практичної онлайн-конференції:
«Актуальні проблеми психології, бізнесу та управління в умовах
сучасних вимог»**

7-8 грудня 2023 року
Україна, Латвія, Бразилія, США, Ірландія, Італія, Німеччина

Відповідальний за випуск – Зайцева І.Ю.

Підписано до друку 30 грудня 2023 р.
Ум. др. арк . 10,8. Формат 60 х84/16.
Папір офсетний. Друк різнографічний .
Гарнітура Times New Roman.